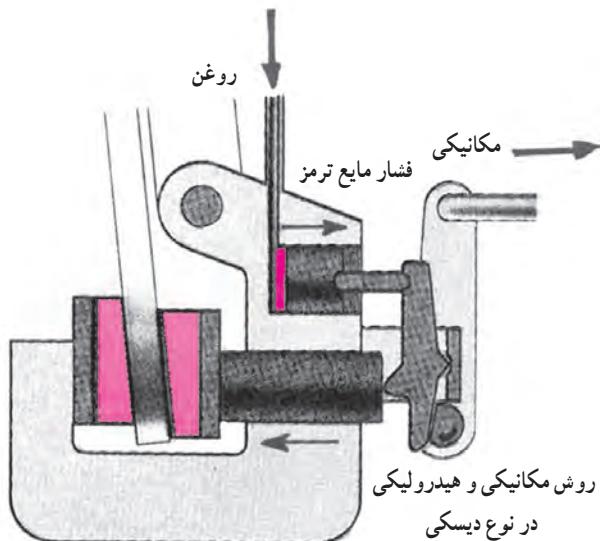

شکل ۱-۴۳ - سیستم ترمز دستی

۱-۳-۱- سیم ترمز دستی : برای آنکه هر دو چرخ عقب هم زمان عمل کنند، دو طرح وجود دارد : در یک طرح، یک سیم به اهرم وصل می شود و با کشیدن آن، قطعه T شکلی حرکت لولایی می کند و دو سیم متصل به اهرم چرخ های عقب را در یک زمان به حرکت درمی آورد. در طرح دیگر، با کشیدن اهرم ترمز دستی، دو سیم کشیده می شود که هر سیم ترمز دستی، یک چرخ عقب را فعال می کند (شکل ۱-۴۳).

شکل ۱-۴۴ - سیستم ترمز دستی دیسکی

در بعضی از خودروها سیستم ترمز دستی روی ترمز دیسکی قرار دارد.

نصب ترمز دستی روی ترمز دیسکی دشوارتر است (شکل ۱-۴۴). برای به کار انداختن ترمز دستی، اهرمی مورد استفاده قرار می گیرد که با کشیدن آن، پایه کشیده شده و دیسک، در وسط دو لنت به طور مکانیکی فشرده می شوند.

در بعضی از خودروها ترمز دستی روی محور کاردان نصب و با توقف آن خودرو ساکن می شود.

شکل ۱-۴۵ - الف - مایع ترمز $\text{D}_{\text{OT}}^{\text{3}}$

۱-۳-۱- مایع ترمز : مایع ترمز، که از لحاظ شیمیایی خنثی است، برای انتقال نیرو و حرکت به کار می رود. این مایع پیستون های پمپ زیر پا و سیلندر های چرخ ها را نیز روغن کاری می کند. سه نوع مایع ترمز وجود دارد که عبارت اند از $\text{D}_{\text{OT}}^{\text{3}}$, $\text{D}_{\text{OT}}^{\text{4}}$, $\text{D}_{\text{OT}}^{\text{5}}$, که روی ظرف بسته بندی آنها درج می شود (شکل ۱-۴۵-الف).

مایع ترمز DoT_4 بیشتر از بقیه کاربرد دارد. مایع DoT_4 را برای سیستم‌های ترمز دیسکی ساخته‌اند که با دمای بالاتر سروکار دارند.

DoT_5 پایه سیلیکونی دارد و می‌تواند دماهای باز هم بالاتر را تحمل کند (شکل ۱-۴۵-ب).

انواع مایع ترمز را نباید با یکدیگر مخلوط کرد. مایع ترمز سیلیکونی، تازه به رنگ ارغوانی و روغن‌های دیگر تازه شفاف تا کهربایی هستند.

شکل ۱-۴۵-ب—مایع ترمز DoT_5

مایع ترمز‌های DoT_3 و DoT_4 رطوبت‌گیر نیز هستند. وجود رطوبت در مایع ترمز سبب کاهش نقطه جوش آن می‌شود. در ترمزگیری شدید و طولانی ممکن است به علت داغ شدن مایع ترمز و جوش آمدن آب، مقداری بخار آب تشکیل شود، که هنگام ترمزگیری متراکم گردد و در نتیجه افزایش فشار در سیستم هیدرولیکی ناچیز خواهد بود و ترمز به خوبی عمل نمی‌کند (ترمز نمی‌گیرد).

انواع مایع ترمزا را باید پس از دوره معین (کار یا زمان) تعویض نمود تا از به وجود آمدن عارضه فوق الذکر جلوگیری شود.

زمان: ۴ ساعت

۴-۱- دستورالعمل آزمایش، عیب‌یابی، پیاده و سوار، رفع عیب و تنظیم ترمز دستی و سایل لازم: کتاب راهنمای تعمیرات خودرو

جعبه ابزار مکانیک خودرو

پایه قابل تنظیم جهت استقرار خودرو

اجزای ترمز دستی (شکل ۱-۴۶): اهرم ترمز دستی، کلید چراغ اخطار ترمز دستی، کابل اولیه، کابل‌های ثانویه، پایه‌های اتصال کابل‌های اولیه و ثانویه.

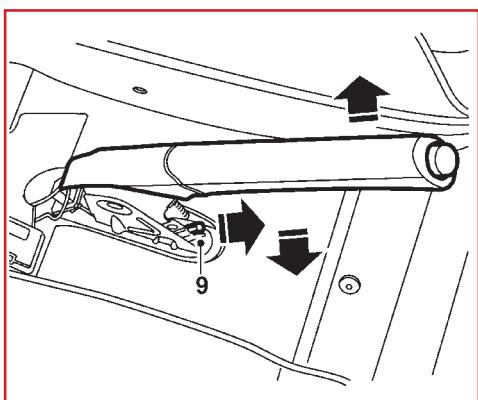
شکل ۱-۴۶—اجزای سیستم ترمز دستی

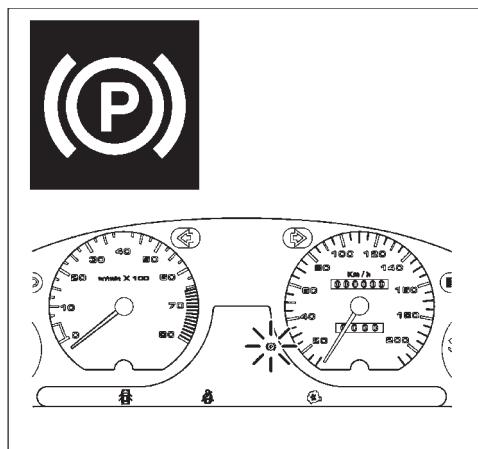
شکل ۱-۴۷— خودرو روی بالابر

شکل ۱-۴۸— باز کردن مهره تنظیم کننده

شکل ۱-۴۹— عملکرد اهرم ترمز دستی

شکل ۱-۵۰— چراغ اخطار ترمز

چند توصیه در خصوص ترمز دستی

برای بررسی عملکرد ترمز دستی، مراحل زیر را انجام دهید.

— موتور را روشن کنید سپس، ضمن آزاد کردن ترمز دستی،

پدال ترمز را در حالی که موتور روشن است، چند بار کاملاً فشار دهید (پر کنید). آن گاه موتور را خاموش کنید.

چرخ های جلو را بمانع متوقف کنید و سپس عقب خودرو را با جک از زمین بلند و ساکن کنید (شکل ۱-۴۸).

— ترمز دستی را به اندازه توصیه شده (۶ تا ۸ دندانه) بالا

بکشید و کنترل کنید و بینید آیا هر دو چرخ عقب قفل شده اند یا خیر؟

اگر چرخ ها قفل نشده اند یا اگر چرخ ها قبل از این که به تعداد حداقل ۶ دندنه ترمز دستی را بالا بکشید، قفل شوند، به تنظیم نیاز دارد و به ترتیب زیر عمل کنید:

— مهره ثابت کننده بر روی اهرم بندی سیستم ترمز دستی (زیر خودرو) را شل کنید و مهره تنظیم کننده را پر خانید تا کفشهای در حالت مرز تماس با کاسه چرخ قرار گیرند (شکل ۱-۴۸).

— اهرم ترمز دستی را بالا بکشید و کنترل کنید (شکل ۱-۴۹). اگر پس از شنیدن صدای ۶ تا ۸ دندنه هر دو چرخ های عقب قفل شدند، ترمز دستی به طور صحیح تنظیم شده است.

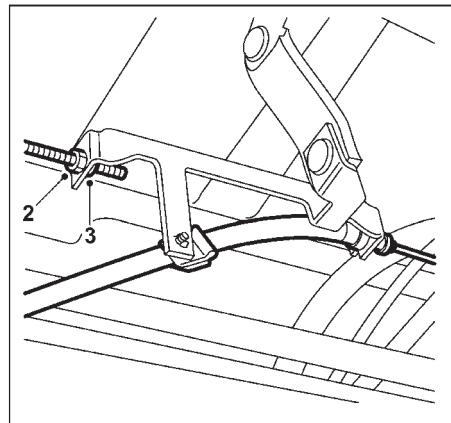
در غیر این صورت (اگر قفل نشدن یا زودتر قفل شدن) با حرکت مهره تنظیم کننده کیفیت تنظیم را آن قدر تغییر دهید تا مکانیزم به طور صحیح تنظیم گردد.

آن گاه مهره ثابت کننده روی اهرم بندی را محکم بینید و خودرو را از روی جک پایین بیاورید.

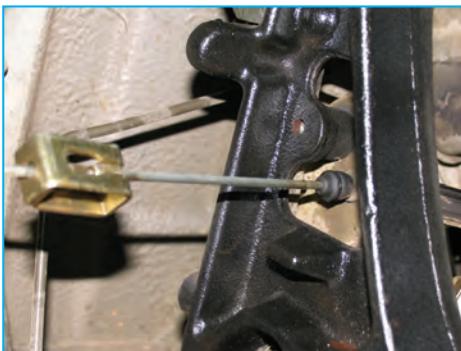
— کنترل کنید و بینید چراغ اخطار دهنده حالت p (ترمز دستی) روشن می شود یا خیر؟ (شکل ۱-۵۰) این چراغ باید با شنیدن اولین صدای دندنه روشن شود. در غیر این صورت کلید چراغ اخطار باید تنظیم گردد.

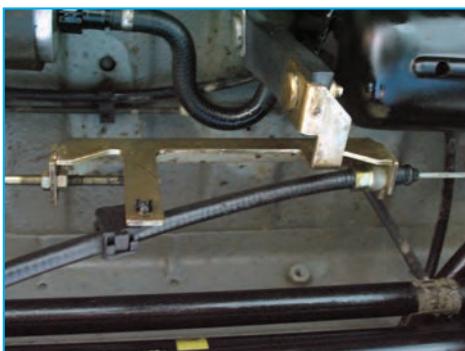
شکل ۱-۵۱- سپر حرارتی اگزووز

شکل ۱-۵۲- باز کردن اتصال صلیبی

شکل ۱-۵۳- پایه تنظیم کننده

شکل ۱-۵۴- کابل های ترمز دستی

- برای پیاده و سوار کردن کابل اولیه ترمز دستی مراحل زیر را انجام دهید :

۱- خودرو را بالا ببرید و ساکن کنید.

۲- قطعاتی که امکان دسترسی به کابل های ترمز دستی را محدود می کنند (پایین سپر حرارتی اگزووز و قسمت عقب لوله اگزووز و ...) (شکل ۱-۵۱) را پیاده کنید.

۳- اهرم ترمز دستی را پایین بیاورید و آزاد کنید و مهره ثابت کننده روی اتصال صلیبی کابل های چرخ ها را سُل کنید (شکل ۱-۵۲).

۴- مهره تنظیم کننده (۲ و ۳) را از روی پیچ باز کنید و کابل را از گیره های پایه تنظیم کننده آزاد کنید.

۵- کابل اولیه را از گیره های زیر شاسی خودرو خارج کنید.

۶- کابل اولیه را از اتصال دهنده کابل ثانویه آزاد کنید (شکل ۱-۵۳).

۷- کابل اولیه را از درون پایه تنظیم کننده خارج کنید.

۸- ترمز دستی را به اندازه ۴ یا ۵ دندن بالا بیاورید و کنسول بین دو صندلی (پوشش دهنده اهرم ترمز دستی) را بردارید.

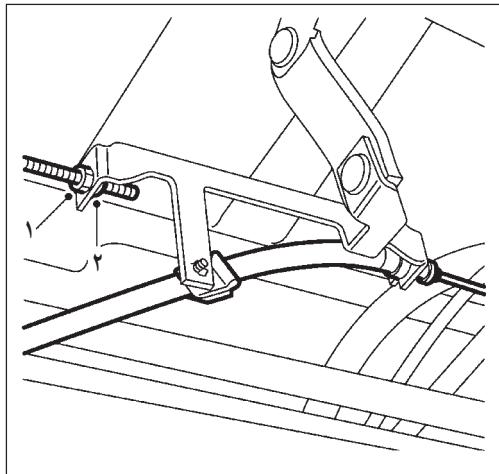
۹- انتهای کابل ترمز دستی را بکشید و پایین بیاورید تا از اتصال دهنده اهرم آزاد شود.

۱۰- کابل را از صفحه محکم کننده اهرم به داخل فشار دهید و آن را از زیر شاسی خودرو خارج کنید.

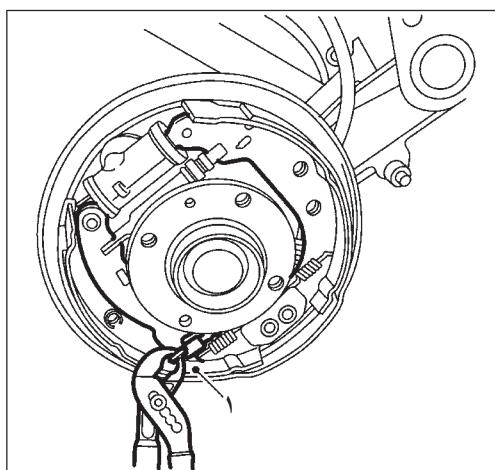
۱۱- دو طرف کابل را به منظور اطمینان از سلامت اجزای اتصال دهنده و طول کابل (و نداشتن زدگی) کنترل کنید و اگر کاملاً سالم بود آن را برای سوار کردن آماده کنید.

در غیر این صورت کابل نو را جایگزین کنید. مراحل سوار کردن، عکس مراحل پیاده کردن است.

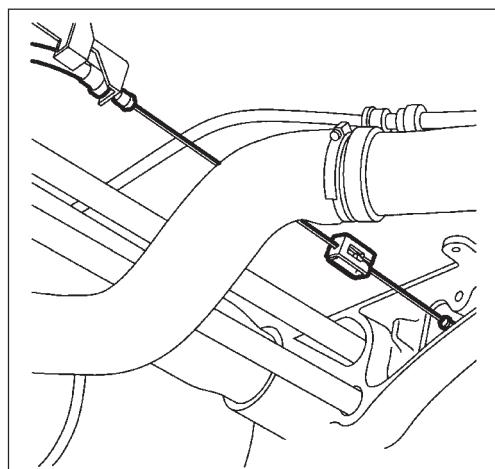
دقت کنید

شکل ۱-۵۵—باز کردن مهره تنظیم ۱ و ۲

شکل ۱-۵۶—باز کردن اهرم ترمذستی

شکل ۱-۵۷— جدا کردن کابل ثانویه

۱—کابل به طور صحیح در مسیر قرار گرفته و تاب و گره نخوردده باشد.

۲—پس از پایان عملیات نصب، ترمذستی را کنترل و در صورت لزوم تنظیم کنید.

— برای پیاده و سوار کردن کابل ثانویه (سمت چپ یا راست) مراحل زیر را انجام دهید.

— ابتدا مهره تنظیم کننده (۱ و ۲) را باز و کابل را از پایه تنظیم کننده جدا کنید.

— برای پیاده کردن کابل ثانویه هر سمت آن را از اتصال دهنده به کابل اولیه جدا کنید (شکل ۱-۵۵).

— برای برداشتن کابل‌ها، کاسه چرخ‌ها را باید باز کنید و با استفاده از انبردست، کابل‌ها را از اهرم ترمذستی بر روی کفشهای باز کنید (شکل ۱-۵۶).

برای انجام این کار، انتهای کابل را با استفاده از انبردست بکشید تا از اهرم ترمذستی (۱) روی کفشك خارج شود (برای راحتی می‌توانید کفشك‌ها را پیاده کنید).

— سپس کابل‌ها را از زیر شاسی خودرو خارج کنید.

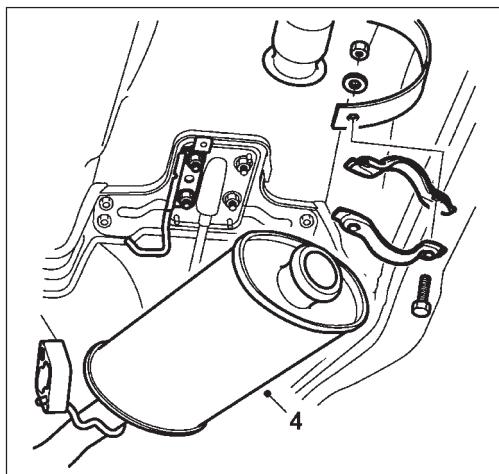
— کابل‌ها را از نظر سالم بودن کنترل کنید و در صورت ناسالم بودن آنها را تعویض کنید.

— مراحل سوار کردن کابل‌های ثانویه عکس پیاده کردن آنهاست.

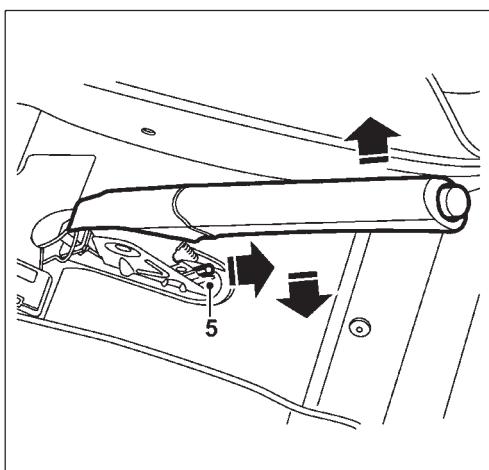
— کاسه چرخ را نصب و پیچ آن را محکم کنید.

— پس از پایان عملیات نصب، ترمذستی را کنترل و در صورت لزوم تنظیم کنید.

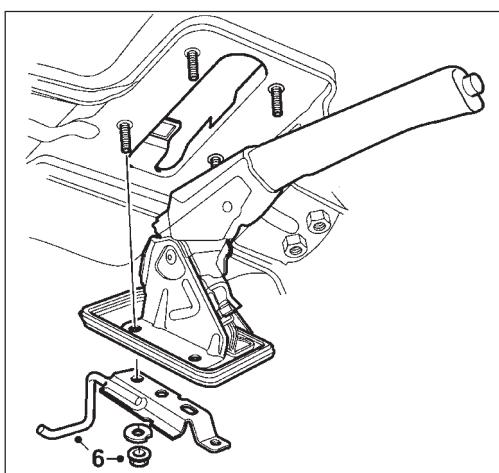
— برای پیاده کردن اهرم ترمذستی، آن را کاملاً آزاد و کابل ثانویه سمت راست را از کابل اولیه جدا کنید (شکل ۱-۵۷).

شکل ۱-۵۸—بازکردن قسمت میانی اگزوز

شکل ۱-۵۹—اهرم ترمز دستی

شکل ۱-۶۰—بازکردن اهرم ترمز دستی

- کنسول بین دو صندلی را باز کنید.
- از زیر شاسی خودرو، قسمت اگزوز میانی و سپر حرارتی زیر بدنه را پیاده کنید (شکل ۱-۵۸).

- اهرم ترمزدستی را در دنده ۴ یا ۵ درگیر کنید تا به اتصالات کابل دسترسی پیدا نمایید.
- انتهای کابل اولیه ترمز دستی را به جلو بکشید و پایین بیاورید تا از اهرم آزاد شود (شکل ۱-۵۹).
- کابل را از درون صفحه محکم کننده اهرم به داخل فشار دهید و از زیر شاسی خودرو خارج کنید.

دقت کنید

پایه محکم کننده اگزوز نیز به وسیله دو عدد از پیچ های پایه ترمز دستی محکم می شود.

– اهرم ترمذستی را از زیر خودرو پیاده کنید (در صورت وجود چسب آببندی کننده باید دور محل آببندی را بیرید و واشر را بردارید).

شکل ۱-۶۱

– جغجغه و کلید انتهای دسته ترمذستی را از نظر عملکرد کنترل کنید. در صورت وجود مشکل اساسی باید اهرم را تعویض نمود.

– مراحل سوارکردن اهرم ترمذستی، عکس مراحل پیاده کردن آن است.

دققت کنید

– از واشر و آببندی کننده جدید در هنگام نصب اهرم، پس از تمیز کردن سطوح تماس، استفاده نمایید.

– در صورت لزوم پس از پایان نصب اهرم ترمذستی، آن را تنظیم کنید (شکل ۱-۶۱).

۵-۱-ورود هوا به سیستم ترمذ و آثار آن

نرم بودن پدال ترمذ زیر پا معمولاً نشانه وجود هوا در سیستم هیدرولیک است. هوا به سبب پایین بودن سطح مایع ترمذ در پمپ، زیر پا وارد آن می شود، در نتیجه وقتی ترمذگیری می کنید پیستون ها به طرف جلو حرکت می کنند و هوا با فشار وارد سیستم هیدرولیک می شود (شکل ۱-۶۲).

هرگاه دریچه های هواکش و یا دربوش پمپ زیر پا مسدود شوند نیز در حین برگشت پیستون ها، ممکن است به علت ایجاد خلاهها، هوا از کنار تشتکی پیستون اولیه عبور کند و وارد سیستم شود. بعضی از پمپ های زیر پا یک شیر یک طرفه در لوله ترمذ منتهی به ترمزهای کاسه ای دارند. در صورت نشت این شیر نیز ممکن است هوا از کنار تشتکی های سیلندر چرخ وارد سیستم شود.

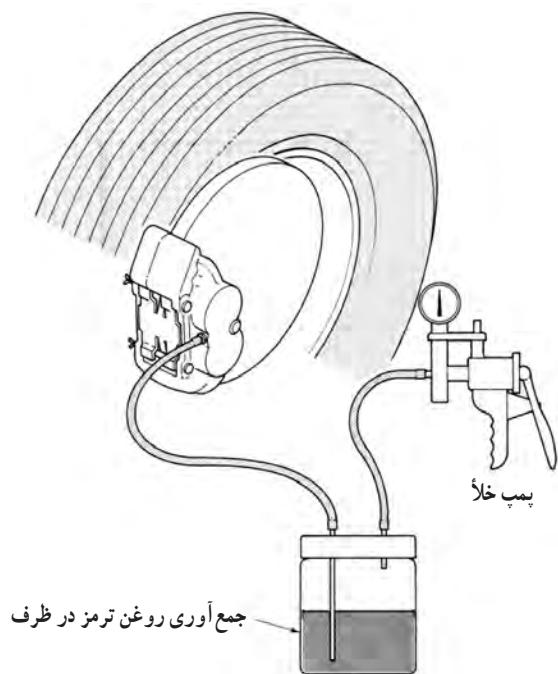
علاوه بر آن در صورتی که در حین تعمیر خودرو اتصالات سیستم هیدرولیکی باز یا شل شود هوا وارد سیستم می شود.

شکل ۱-۶۲

زمان: ۲ ساعت

۶-۱- دستور العمل کنترل عملکرد مدار هیدرولیک سیستم ترمز، هوآگیری، شستشو و تعویض مایع سیستم ترمز وسایل لازم

شکل ۱-۶۳- تجهیزات هوآگیر سیستم ترمز

شکل ۱-۶۴- پدال نرم ترمز (اسفنجی)

شکل ۱-۶۵- مایع ترمز توصیه شده به وسیله شرکت پژو

- کتاب راهنمای تعمیرات خودرو

- جعبه ابزار مکانیک خودرو

- شیلنگ شفاف برای نصب روی پیچ هوآگیری

- تجهیزات هوآگیری ترمز شکل ۱-۶۳

- عینک بی رنگ ایمنی

- جک (بالابر) خودرو

- تجهیزات استقرار خودرو

- مایع ترمز استاندارد

اجزای ترمز: پمپ اصلی (دارای پیچ هوآگیری)

- پمپ چرخ‌های جلو و عقب دارای پیچ هوآگیری

- اجزاء اتصالات قابل دسترس

نکات ایمنی:

- مایع ترمز سمی است و در صورت تماس با پوست آن را فوراً بشویید.

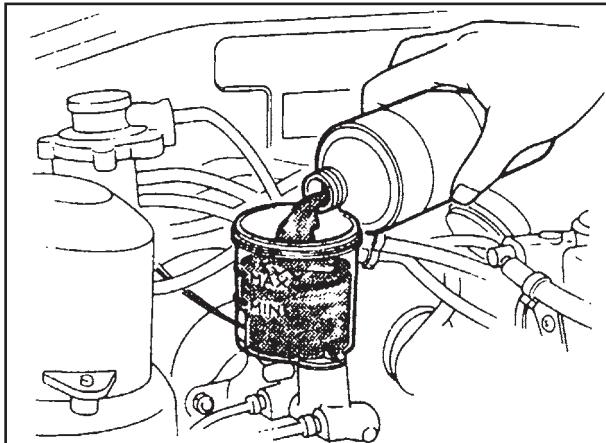
- در صورت ورود مایع ترمز به دهان یا چشم فوراً به پزشک مراجعه کنید.

- بعضی از مایع‌های ترمز آتش‌زا هستند و در تماس با قطعات داغ احتمال شعله‌ور شدن وجود دارد.

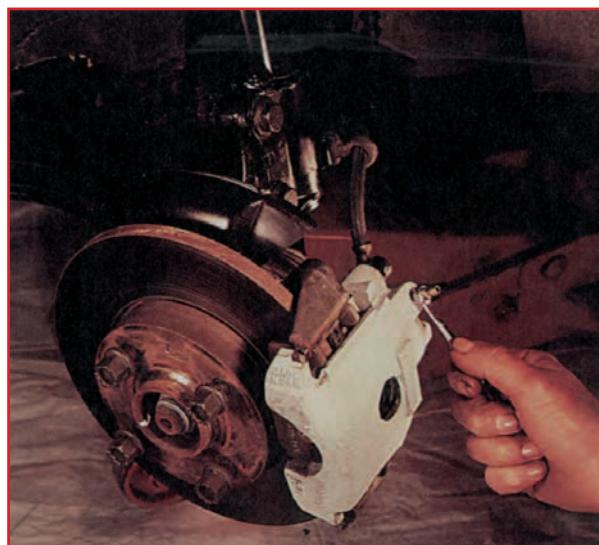
در زمان تعمیر سیستم ترمز بهتر است. آنها را آتش‌زا فرض کنید و احتیاط لازم را همانند زمانی که با بنزین کار می‌کنید، به عمل آورید.

- مایع ترمز می‌تواند عامل مؤثری برای تخریب (پاک کردن) رنگ باشد یا به قطعات پلاستیکی آسیب برساند. اگر روی رنگ یا قطعات پلاستیکی مایع ترمز ریخته شود فوراً با مقدار فراوانی آب تازه محل آلوهه شده را شستشو دهید.

- مایع ترمز رطوبت هوا را جذب می‌کند. ضمناً مایع ترمز‌های کهنه (تاریخ مصرف گذشته یا بدون درپوش مناسب) ممکن است آلوهه شده باشند و برای استفاده مناسب نیستند.

شکل ۱-۶۶ - پر کردن مخزن مایع ترمز

شکل ۱-۶۷ - پیچ هوآگیری سیلندر چرخ

شکل ۱-۶۸ - پر کردن مخزن مایع ترمز تا حد اکثر (MAX)

- در زمان تعویض یا اضافه کردن مایع ترمز به سیستم همیشه از نوع توصیه شده (شکل ۱-۶۵) استفاده کنید و مطمئن شوید که از یک ظرف تازه باز شده تهیه شده باشد.

- در حین هوآگیری مراقب حباب‌های هوا در مایع ترمز باشید (شکل ۱-۶۶).

هوآگیری سیستم ترمز :

- عملکرد صحیح هر نوع سیستم ترمز فقط پس از خارج کردن هوا از داخل مدار سیستم امکان‌پذیر است. عمل هوآگیری از طریق پیچ‌های هوآگیری سیلندرهای چرخ و در صورت وجود پیچ هوآگیر پمپ اصلی امکان‌پذیر است (شکل ۱-۶۷).

- خودرو را در زمینی مسطح پارک و موتور را خاموش کنید. دندنه را در وضعیت یک یا عقب قرار دهید و چرخ‌ها را مهار کنید. سپس ترمودستی را آزاد کنید.

- در مخزن مایع ترمز را بردارید و آن را تا سطح حداکثر (MAX) پر کنید. در را در جای اولیه، قرار دهید، ولی محکم نکنید (شکل ۱-۶۸).

دقت کنید

در مدت انجام عملیات هواگیری سطح مایع ترمز در مخزن در حد MAX حفظ شود. در غیر این صورت امکان ورود هوای سیستم وجود دارد (شکل ۱-۶۶).

شکل ۱-۶۹—کنترل لوله‌ها و اتصالات

شکل ۱-۷۰—پاک کردن اطراف پیچ هواگیری

شکل ۱-۷۱—نصب لوله پلاستیکی روی پیچ هواگیری

– تمام شیلنگ‌ها، لوله‌ها و اتصالات را بررسی کنید تا از محکم بودن آنها اطمینان حاصل نمایید. پیچ‌های هواگیر در جای خود محکم بسته شده باشد و هیچ‌گونه نشستی وجود نداشته باشد (شکل ۱-۶۹).

– اطراف پیچ‌های هواگیری را از هرگونه آلودگی پاک کنید (شکل ۱-۷۰).

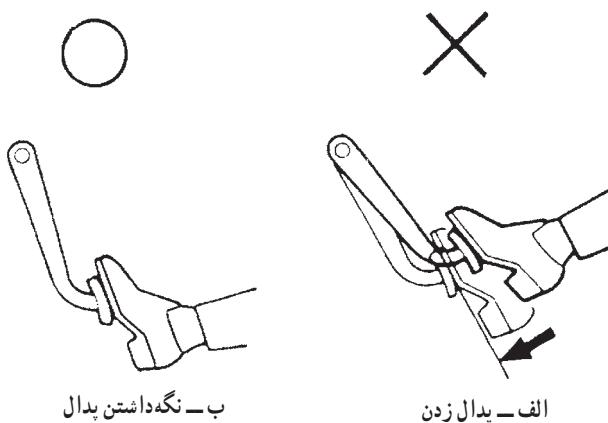
– زیر خودرو جک بزنید تا دسترسی به پیچ هواگیری پشت سیلندر ترمز چرخ آسان باشد. یک لوله پلاستیکی شفاف مناسب به سر پیچ هواگیری وصل کنید و سر آن را داخل یک ظرف مناسب قرار دهید (شکل ۱-۷۱).

دقت کنید

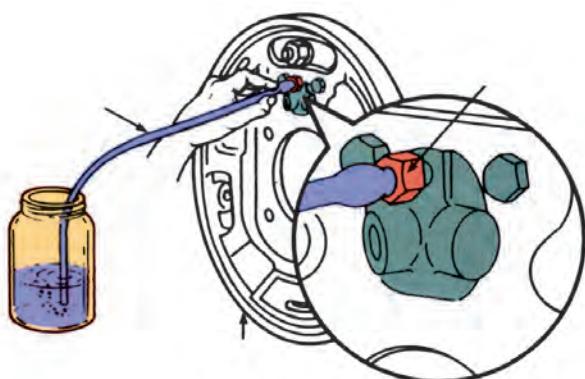
اگر پمپ اصلی (زیر پا) پیچ هوایگیری دارد ابتدا باید پمپ زیر پا را هوایگیری نمود و سپس از طریق سایر سیلندرهای چرخ عمل هوایگیری را کامل کرد.

– پس از آماده کردن خودرو با استفاده از فرد دیگری (کمکی) چند بار به پدال فشار وارد کنید و آن را در حالت فشرده نگهدارید.

– پس از اطمینان از پرشدن پمپ (به حداقل رسیدن فشار) و قرار داشتن پا روی پدال در حالت فشار با ابزار مناسب پیچ هوایگیری را کمی شل کنید، تا مایع ترمز به همراه حباب‌های هوای موجود در سیستم از آن خارج شود (شکل ۱-۷۲).

شکل ۱-۷۲

شکل ۱-۷۳ – خروج حباب‌های هوای همراه روغن ترمز

دقت کنید

– در صورتی که سریچ هوایگیری شیلنگ را داخل ظرف قرار نداده‌اید، ضمن استفاده از عینک محافظ، مواطبه باشید صورت و دستهایتان در معرض روغن تحت فشار در حال خروج از پیچ هوایگیری نباشد.

– در طول باز بودن (شل بودن) پیچ هوایگیری کمک شما نباید پا از پدال بردارد (در صورت برداشتن پا مجدداً هوای وارد سیستم خواهد شد) (شکل ۱-۷۳).

– دقต کنید در صورت پایین رفتن سطح مایع ترمز داخل مخزن اصلی حتماً آن را تا خط نشانه حداقل (MAX) جبران کنید.

– عمل هوایگیری به ترتیب از پیچ هوایگیری پمپ زیر پا آغاز شود و سپس سیلندرهای چرخ‌های جلو و بعد عقب ادامه می‌باید.

– عمل هوایگیری باید آن قدر ادامه بیندا کند تا از پیچ‌های هوایگیری مایع ترمز بدون حباب خارج شود.

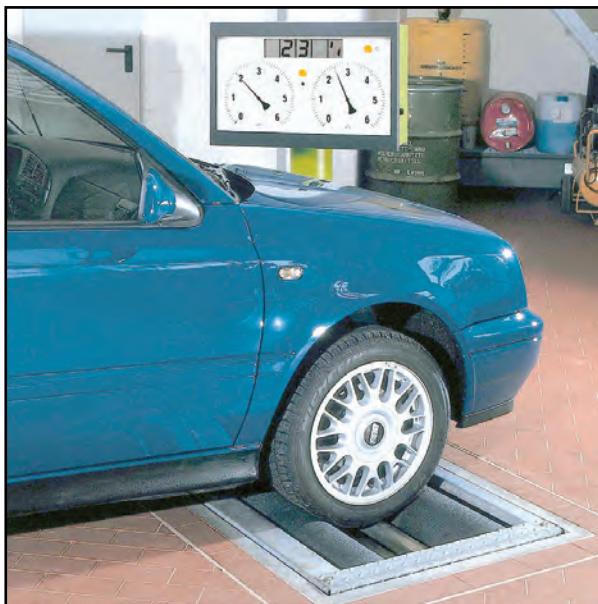
– پس از اطمینان از نبودن هوا در مدار ترمز، در مخزن را تا اندازه حداکثر (MAX) با مایع ترمز توصیه شده پُر کنید و در آن را بیندید.

– قدرت ترمزگیری را در حالت روشن بودن موتور (فعال شدن بوستر) آزمایش کنید.

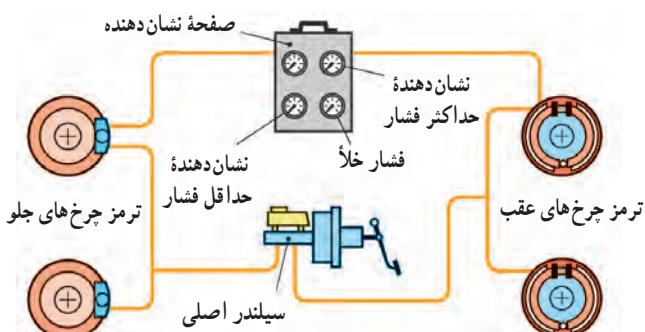
در حالت فشردن پدال ترمز، سیستم ترمز باید به خوبی عمل کند. در صورت ضعیف بودن یا نرم بودن پدال احتمال دارد در مدار مایع ترمز هوا وجود داشته و یا سیستم ترمز دارای نشتی باشد.

– با استفاده از دستگاه‌های آزمایش ترمز به هنگام روشن بودن موتور، قدرت ترمزگیری هر یک از چرخ‌ها را می‌توان اندازه‌گیری کرد (شکل‌های ۱-۷۴ و ۱-۷۵).

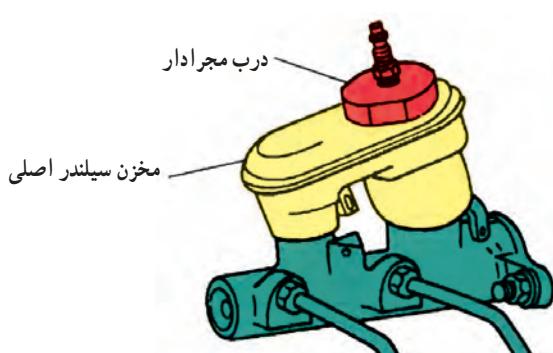
– برای شست‌وشوی سیستم هیدرولیکی باید تمام مایع ترمز کهنه یا آلوده را از سیستم تخلیه کرد.

شکل ۱-۷۴—دستگاه آزمایش دینامیکی ترمز

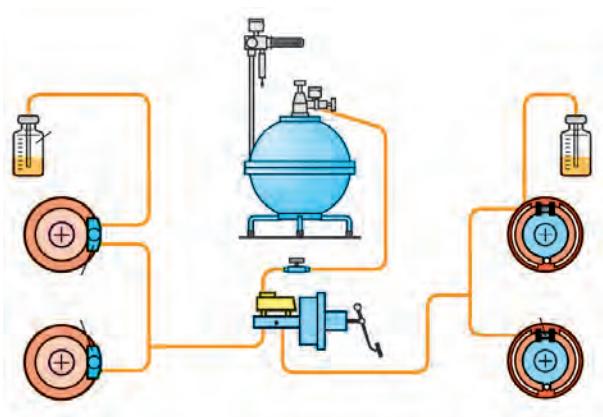
شکل ۱-۷۵—دستگاه آزمایش مدار ترمز

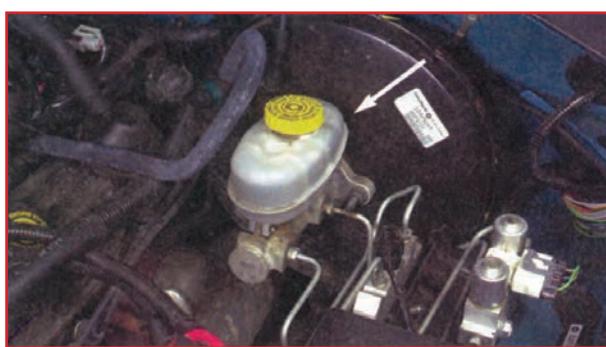
شکل ۱-۷۶—مخزن روغن و در با مجرای ورودی روغن

بعضی از خودروسازها توصیه می‌کنند که پس از نصب قطعات جدید در سیستم ترمز، سیستم هیدرولیکی شست‌وشو شود. در صورتی که سیستم آلوده شود، شست‌وشوی آن ضروری است. نشانه‌های آلودگی عبارت‌اند: وجود ذرات زنگ فلز، نرم شدن یا بادکردن قطعات لاستیکی، تغییر رنگ محسوس مایع ترمز، طی شدن عمر مجاز و نرم شدن پدال بدون وجود هوا در سیستم در زمان گرم شدن سیستم هیدرولیک ترمز.

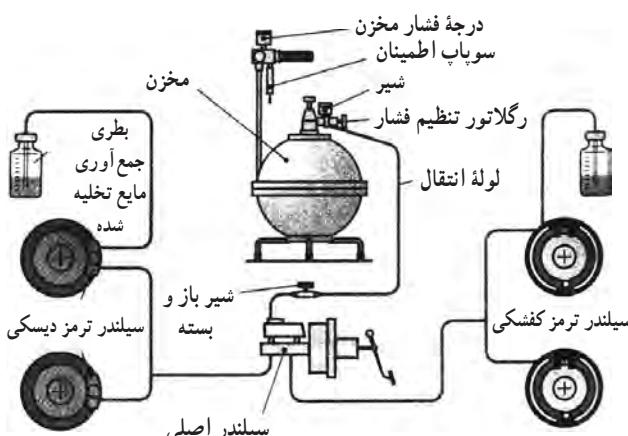
اگر سیستم آلوده است باید پیش از شست‌وشو کلیه قطعات لاستیکی و غیر فلزی آن را تعویض نمود.

شکل ۱-۷۷—سیستم هوایگیری فشاری

شکل ۱-۷۸—مخزن مایع ترمز و پمپ اصلی

شکل ۱-۷۹—سیستم شست و شوی مدار هیدرولیک ترمز

برای شست و شوی سیستم که تا حدودی مشابه هوایگیری است به ترتیب زیر عمل کنید:
— خودرو را مشابه عملیات هوایگیری مستقر و آماده کنید.

- از فرد دیگری کمک بگیرید (یا سیستم هوایگیر فشاری روی پمپ اصلی نصب کنید) (شکل ۱-۷۷).
- روی پیچ هوایگیری یک شیلنگ شفاف نصب کنید و سر آن را درون یک ظرف شفاف قرار دهید.

— چرخ عقب سمت راست (طولانی ترین مدار هیدرولیکی ترمز) را انتخاب و پیچ هوایگیر آن را شل کنید تا خروج مایع ترمز آغاز شود و ادامه یابد تا مایع ترمزی که وارد ظرف می‌شود شفاف گردد. سپس پیچ هوایگیری را بیندید و مخزن مایع ترمز را تا حداقل (MAX) پر کنید (شکل ۱-۷۸).

— به ترتیب چرخ عقب سمت چپ، چرخ جلوی سمت راست و سپس سمت چپ را انتخاب و مرحله قبلی را در آن تکرار کنید.

— در صورت وجود دستگاه شست و شو (شکل ۱-۷۹) از آن استفاده کنید.

— وقتی که شست و شوی سیستم به پایان رسید، مخزن پمپ زیر پارا از مایع ترمز توصیه شده پر کنید.
— سیستم ترمز را هوایگیری کنید.

دقیق کنید

برای شست و شوی سیستم هیدرولیکی ترمز، دست کم حدود یک لیتر مایع ترمز توصیه شده مورد نیاز است.